

UOT:78

**ÜMUMTƏHSİL MƏKTƏBLƏRİNDƏ SİNİFDƏNXARİC MUSIQI
İŞLƏRİNƏ VERİLƏN MÜASİR TƏLƏBLƏR**

Şabanova Sevil Ağəli qızı
Gəncə dövlət Universiteti
sevashabanova62@gmail.com

Xülasə: *Sinifdənxaric musiqi işləri şagirdlərin musiqi fənninin tədrisində əldə etdikləri biliklərin möhkəmləndirilməsi, onların diqqətini, zehni fəaliyyətini, bədii və yaradıcı təfəkkürünü, fərdi qabiliyyət, bacarıq və istedadını inkişaf etdirməkdə vacib rol oynayır. Sinifdənxaric işlər tədris proqramını hərtərəfli öyrənməyə imkan yaradır, şagirdlərin fəallığını artırır. Məqalədə ümumtəhsil məktəblərində sinifdənxaric musiqi işlərinə verilən müasir tələblər araşdırılır.*

Açar sözlər: musiqi, tərbiyə, məktəbli, sinifdənxaric iş, fəaliyyət

Ключевые слова: музыка, воспитание, школьник, внеклассная работа, деятельность

Key words: music, education, schoolchildren, extracurricular, activities

Sinifdənxaric iş məktəbdə tədris prosesinin ayrılmaz hissəsi, şagirdlərin asudə vaxtının təşkili formasıdır. “Musiqi” dərsinin davamı olaraq dərstdə əldə edilmiş bilikləri genişləndirməyə və möhkəmləndirməyə imkan verir. Şagirdlər fərdi sinifdənxaric fəaliyyətinə cəlb olunmaqla nəzəri praktiki bacarıqlara yiyələnirlər. Sinifdənxaric işlərdə şagirdlər təkcə fərdi xüsusiyyətlərini deyil, onlar həm də birgə (komandada) işləməyi öyrənirlər.

Müasir məktəbdə sinifdənxaric musiqi işləri şagirdlərin yaş xüsusiyyətlərinə və sinifin hazırlıq səviyyəsinə uyğun olaraq müxtəlif formalarda – musiqi haqqında söhbətlər, musiqi viktorinaları, musiqili-didaktik oyunlar, musiqi gecələri, musiqili səhnəciklər, musiqi lektoriyaları və s. təşkil edilə bilər.

Sinifdənxaric musiqi fəaliyyəti maarifləndirici, inkişafetdirici və tərbiyəedici funksiyaları yerinə yetirir:

1. Maarifləndirici funksiya – şagirdlərin dərstdə aldıkları musiqi biliklərini möhkəmlədir.
2. İnkişafetdirici funksiya – şagirdlərin öz yaradıcılıq qabiliyyətlərini göstərməyə, qruplarda və kollektivdə işləmək bacarıqlarını mənimsəməyə imkan yaradır.

3. Tərbiyəedici funksiya – şagirdlərin mənəvi-əxlaqi keyfiyyətlərinin inkişafına yönəlir.

Ümumtəhsil məktəblərində tədris olunan “ Musiqi” dərslərini sinifdənxaric işlərlə əlaqələndirilməsi, təlim-təhsil prosesinin səmərəli təşkilinə xidmət edir. Tədris, tərbiyəvi və əyləncəli musiqi tədbirləri kiçikyaşlı şagirdlərin musiqi dünyagörüşlərinin genişlənməsinə yönələrək onların həyatına rəngarənglik qatır, yaddaşlarını möhkəmlədir.

Sinifdənxaric işin müxtəlif formalarında şagirdlər təkcə fərdi xüsusiyyətlərini nümayiş etdirmir, həmçinin komandada işləməyi öyrənirlər. Hər bir fəaliyyət növü-yaradıcı, idrak, idman, əmək, oyun məktəblilərin kollektivdə qarşılıqlı əlaqə təcrübəsini zənginləşdirir, bu da öz növbəsində böyük tərbiyəvi əhəmiyyət kəsb edir.

Musiqi dərslərinin kiçikyaşlı şagirdlər tərəfindən daha yaxşı qavranılması üçün sinifdənxaric tədbir-nağıllara həsr olunmuş rollu oyunların, musiqili-didaktik oyunların keçirilməsi məqsədə uyğundur. Sənətsünaslıq elmləri doktoru, professor S.Qurbanəliyeva qeyd edir ki, “İbtidai siniflərdə oyunun uşaqlar üçün mustəsna dərəcədə əhəmiyyəti vardır: oyun uşaqlar üçün təlimdir, əməkdir, tərbiyənin ciddi bir formasıdır. Odur ki,

kiçikyaşlı məktəblilərin musiqi tərbiyəsində musiqili-didaktik oyunlardan məqsədyönlü istifadə edilməsi üçün tədris proqramı və dərslərdə musiqili oyunların nümunələrinə geniş yer verilməli, məktəblər lazımi metodiki və pedaqoji ədəbiyyatla təmin edilməlidir [1, s.131].

Sinifdən xaric musiqi işləri məktəblilərin yaş xüsusiyyətlərinə və sinfin hazırlıq səviyyəsinə uyğun olaraq müxtəlif formalarda-musiqi viktorinaları, bəstəkar və ifaçılarla görüş, musiqi haqqında söhbətlər, musiqi lektoriyaları, musiqili-didaktik oyunlar, musiqi gecələri, musiqili səhnəciklər və s. təşkil edilə bilər.

Kiçikyaşlı məktəblilərin musiqi mədəniyyətinin inkişafı üçün musiqi haqqında söhbət metodunun sinifdən xaric məşğələlərə daxil edilməsi məqsədə uyğundur, çünki ibtidai asinif şagirdləri üçün musiqi dinləmək onların eşitmə qabiliyyətini aktivləşdirir, və dinləmə bacarıqlarını inkişaf etdirir.

Görkəmli rus bəstəkarı, pedaqoq D.B.Kabalevski musiqi haqqında söhbətlərin ümumi istiqamətini belə formalaşdırır: *“Musiqi haqqında hər bir söhbət özlüyündə musiqi dinləməklə bağlı yığılmış təcrübənin zərrəsi, onun yeni biliklərinin və deməli, dərk edilməsinin zərrəsi kimi qəbul edilməlidir”* [4, s.77].

Kiçik yaşlı şagirdlərin sinifdən xaric musiqi məşğələlərində musiqi dərslərində keçirilən mövzuların daha yaxşı qavranılması üçün nağıllara həsr olunmuş rollu, musiqili-didaktik oyunların keçirilməsi məqsədə uyğundur.

Sinifdən xaric musiqi məşğələlərinin kollektiv yaradıcı fəaliyyət növlərindən biri kimi xor dərnəklərini qeyd etmək olar. Xorla oxumaq məktəblinin musiqi tərbiyəsində ən fəal musiqi fəaliyyəti növüdür. Mahnı oxumaq şagirdlərin hərtərəfli inkişafına, düzgün, savadlı danışığının formalaşmasına səbəb olur. Məktəblilərin vokal, musiqi mədəniyyətinin inkişafına, dünyagörüşünün formalaşmasına müsbət təsir göstərir. Xor ifaçılığı şagirdlərin ritm, harmoniya hissi, musiqi-eşitmə, ifaçılıq və s. musiqi qabiliyyətlərinin inkişafında böyük rol oynayır.

Ümumtəhsil məktəblərində “Musiqi” dərslərinin sinifdən xaric işlərlə əlaqəsi müxtəlif formalarda həyata keçirilə bilər. Belə ki, sinifdən xaric tədbirlər “Musiqi” dərslərinin məntiqi davamı kimi keçirilir və şagirdlərin musiqi dünyagörüşünün genişlənməsinə, musiqi qabiliyyətinin inkişafına, yaradıcılıq potensialının artırılmasına yönəlir. Sinifdən xaric işlərdə musiqi dərnəklərinin fəaliyyətini xüsusilə qeyd etmək lazımdır. Belə dərnəklərin işini “Musiqi” fənnini tədris edən müəllimlər aparır. Dərnəyə hər bir sinifdən üzvlər cəlb olunur, onun işi, istiqaməti, planı müəyyənləşdirilir. Musiqi dərnəyində proqram materialının dərindən öyrənilməsinə kömək edən mövzular nəzərdə tutulur və bu zaman interaktiv metodlardan, müasir texnologiyalardan istifadə olunur.

Məktəblərdə keçirilən musiqi bayramlarının rolunu da qeyd etmək məqsədə uyğundur. Musiqi bayramlarının keçirilməsində məqsəd şagirdləri müxtəlif musiqi əsərləri ilə tanış etmək və onların öz xalqının adət-ənənələri, mədəniyyəti haqqında təsəvvürlərini genişləndirməkdir. Belə tədbirlərə misal olaraq kukla teatrına, Yeni il və Novruz bayramlarına həsr olunmuş şənliklərdə şagirdlərin sinif kollektivi ilə birgə baxışının təşkili, uşaq kollektivlərinin konsertlərinin dinlənilməsi, uşaq yaradıcılıq evlərində, müxtəlif musiqi müsabiqələrində şagirdlərin çıxışlarına baxışın keçirilməsi şagirdlərin uzun zaman yaddaşında qalır və onların ahəngdar inkişafına müsbət təsir edir. Düzgün və məqsədə uyğun təşkil edilmiş sinifdən xaric tədbirlərdə şagirdlər iştiraka məcbur edilmirlər, əksinə bunu məmnuniyyətlə və öz istəkləri ilə edirlər. Tədbirin faydalı olması üçün şagirdlərin yaş xüsusiyyətləri və maraqları nəzərə alınmalıdır.

Sinifdən xaric işlər mahiyyət etibarlı ilə şagird şəxsiyyətinin hərtərəfli inkişafı və gənc nəslin həyata hazırlanması sahəsində ümumtəhsil məktəbləri qarşısında qoyulan vəzifələrin həyata keçirilməsinə yönəldilməlidir. Şagirdlərin asudə vaxtının keçirilməsində, təhsilin keyfiyyətinin yüksəldilməsində və yaradıcı qabiliyyətin inkişafında sinifdən xaric musiqi işləri mühüm vasitədir.

Beləliklə, ümumtəhsil məktəblərində sinifdən xaric musiqi işləri öz formasına görə tədris prosesindən fərqlənir, məzmununa görə isə tədris prosesi ilə əlaqələndirilərək hər bir şagirdin fərdi qabiliyyətini, bacarıq və istedadını inkişaf etdirir, yaradıcılıq potensialını artırır, musiqi dünyagörüşünü məqsədyönlü şəkildə formalaşdırır.

Ədəbiyyat

1. Qurbanəliyeva S. Şəxsiyyət və musiqi. Bakı, "Adiloğlu", 2010, 160 s.
2. Rəcəbov O., Məmmədova G. Pedaqoji təmayüllü orta ixtisas və ali məktəblərdə musiqi tədrisinin metodikası. Bakı, "Şirvanəşr", 2009, 202 s.
3. Кабалевский Д. Б. Как рассказывать детям о музыке. М., "Просвещение", 2005, 224 с
4. Azərbaycan Milli Kitabxanası. URL:<http://anl.az>
5. "Musiqi"dən məktəb dərsləkləri. URL:<https://www.trims.edu.az>
6. Azərbaycan Respublikası Təhsil İnstitutu URL:<https://arti.edu.az>

СОВРЕМЕННЫЕ ТРЕБОВАНИЯ, ПРЕДЪЯВЛЯЕМЫЕ ВНЕКЛАССНОЙ МУЗЫКАЛЬНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ В ОБЩЕОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ ШКОЛАХ

Шабанова Севиль Агаали кызы

Резюме

Занятия по внеклассной работе помогают закрепить полученные знания по предмету "Музыка", развить умственную активность, художественно-творческое мышление, внимание, индивидуальные способности, умения и талант учащихся. Внеклассные занятия способствуют всестороннему усвоению учебной программы.

В статье рассматриваются современные требования к внеклассной музыкальной работе в общеобразовательных школах.

MODERN REQUIREMENTS FOR EXTRA-CLASS MUSICAL ACTIVITIES IN PUBLIC SCHOOLS

Shabanova Sevil Aqali

Summary

Extracurricular activities help consolidate acquired knowledge in the subject "Music", develop mental activity, artistic and creative thinking, attention, individual abilities, skills and talent of students. Extracurricular activities contribute to the comprehensive assimilation of the curriculum.

In the article, modern requirements for extracurricular music work in secondary schools.

Rəyçi: Baş müəllim Gültəkin Məhərrəmov

GDU-nun "Musiqi" fənləri kafedrasının 28 oktyabr 2024-cü il tarixli kafedra iclasının 5 sayılı protokolu

Daxil olma tarixi 31 oktyabr 2024-cü il